

THEMA
Bodem &
bemesting

Peter Prins, directeur Salta

‘Je moet denken vanuit zoetwater’

Het verbinden van alle kennis rond verzilting. Dat is in het kort de opdracht van Salta, het nieuwe kennisknooppunt dat afgelopen najaar van start ging. Directeur Peter Prins wil telers graag handvatten bieden voor het veiligstellen van hun teelten. „Je moet denken vanuit voldoende zoetwater.“

Op de Watercampus, naast Hogeschool Van Hall Larenstein in Leeuwarden, huizen allerlei instellingen en bedrijven die ‘dingen doen met water’. Salta (Institute for Agriculture in Salinating Delta’s) is daar één van. Meer dan een kaal kantoortje is het nog niet. Toch heeft de organisatie een belangrijke taak.

De afgelopen decennia zijn er al vele initiatieven geweest rond verzilting. Maar dat was verspreid over Nederland en weinig gecoördineerd. Salta mag dat allemaal bij elkaar gaan brengen. Peter Prins is direc-

Nederland. Er zijn al veel projecten geweest, maar het ontbrak tot nu toe aan samenhang. Samen met wetenschappelijk directeur Arjen de Vos (bekend van het zilt-proefbedrijf op Texel, red.) heb ik de opdracht om dwarsverbanden te leggen en een kenniscluster op te zetten.

Daarbij ligt de focus op de mainstream landbouw. Concreet betekent dat: een samenhangende kennisagenda opstellen, onderzoeksprojecten stimuleren, het onderwijs betrekken (we zitten hier niet voor niets op de Campus), en ook telers op weg helpen bij het beantwoorden van kennisvragen. Ook betrekken we de ervaringen uit het buitenland. Wereldwijd speelt verzilting op 1 miljard hectare landbouwgrond.“

Wat is eigenlijk de omvang van de verziltingsproblematiek in Nederland?

„Het eerlijke antwoord is: dat weten we niet. Wat we alleen weten, is dat de hele kustzone op de één of andere manier te maken heeft met zoutwater. Al is het maar omdat de EC van het oppervlaktewater in droge periodes oploopt. Als het gaat om landbouwgrond, dan is onze schatting dat op dit moment 10 tot 15 procent van het areaal onder de invloedssfeer is van verzilting. Dat kan zijn: verzilt oppervlaktewater, zoute kwel, of te zout grondwater dat bijvoorbeeld via capillaire werking omhoog komt. Het is ook een beetje een definitiekwestie. Zo lang er een neerslagoverschot is, kan je er namelijk iets aan doen. En dat is gelukkig het geval in Nederland.“ ▶

69

Met een nauwe drainafstand speel je verzilting in de kaart

teur. Hij heeft een lange staat van dienst bij diverse afdelingen van LTO en heeft zich ook daar vaak met water beziggehouden. De laatste jaren werkt hij als kennisconsultant voor landbouw-watergerelateerde projecten in binnen- en buitenland.

Wat gaat Salta precies doen?

„Salta heeft de opdracht om kennis rond verzilting bij elkaar te brengen. Dat doen we met veertig publieke en private partners verspreid over de kust van

Peter Prins: „Als we nu de juiste maatregelen nemen, kunnen we de gevolgen voor een groot deel opvangen.“

Er wordt toch gemeten aan verzilting? Ook boeren doen metingen en nemen deel aan netwerken. Wat komt daaruit?

„Daar wordt toch vooral gemeten aan water. Daar kun je een flesje mee vullen en analyseren. Of een sensor plaatsen in de verzadigde ondergrond. Maar dan weet je nog niet wat voor schade dat in de bouwvoor doet. In het buitenland hebben ze daar gek genoeg beter zicht op, misschien wel omdat water daar schaarser is. Verzilting speelt namelijk niet alleen langs kuststroken, maar ook in gebieden waar verdroging en verwoestijning plaatsvindt (toevallig vertrekt Prins morgen naar Egypte, red.).

Ons doel is om ook in Nederland meer te weten te komen over verzilting in de zone waarin de gewassen wortelen. Door ook daar te gaan meten, krijgen we beter zicht op de omvang van het probleem en de gevolgen. Vooral kleigronden lopen risico, omdat zout schadelijk is voor de bodemstructuur.“

In de bodemanalyses staat toch informatie over de EC en de hoeveelheid natrium in de bodem?

„Dat klopt. Maar de manier waarop we dat doen, wijkt af van de manier waarop internationaal gekeken wordt naar verzilting. Daar zijn protocollen voor. We zijn met laboratoria in gesprek welke informatie we kunnen gebruiken om de situatie in Nederland inzichtelijker te maken.“

Jullie hebben bij de aftrap van Salta een toer gemaakt langs de Nederlandse kust, van Colijnsplaat naar Roodeschool. Wat is jullie opgevalen tijdens bijeenkomsten met boeren en andere partijen?

„In Zeeland zijn al veel projecten geweest rond verzil-

ting, en is er ook al veel aandacht voor oplossingen om zoetwater vast te houden. Ook in Groningen en Friesland hebben we daar voorbeelden van gezien. Wat mij vooral opviel, is dat ook in Flevoland de problemen met te hoge zoutgehalten in grond- en oppervlaktewater best breed spelen. Terwijl je grote hoeveelheden zoetwater dichtbij hebt. Hoe gebruik je dat water zo goed mogelijk? We moeten breed naar de beschikbaarheid van zoetwater gaan kijken.“

Er is de afgelopen jaren ook veel aandacht geweest voor zilte teelten, zoals lamsoor en zeekraal. Houdt Salta zich ook daar mee bezig?

„Ja, ook die kennis zullen wij ondersteunen. Maar economisch gezien is dat een relatief kleine sector. Het is mooi om te zien wat er allemaal kan. En voor wie aan de slag wil, is er al best veel kennis. Maar het is voor een beperkte groep boeren een oplossing. Onze focus ligt op het beperken van de gevolgen. Je kunt de oorzaak niet wegpoetsen. Maar het is niet zo dat kleigronden binnen afzienbare tijd massaal verloren zijn. Verzilting is een sluipend proces. Als we nu de juiste maatregelen nemen, kunnen we de gevolgen voor een groot deel opvangen.“

Waar ligt de sleutel voor het zo goed mogelijk tegengaan van verzilting?

„Je moet denken vanuit voldoende zoetwater. Want verzilting hangt vaak samen met verdroging. Je hebt water nodig voor irrigatie, maar ook om het zoute water weg te drukken en de grond door te spoelen. Ook moeten we veel meer weten over economie: hoe kunnen we het waterbeheer zo goed mogelijk inrichten? En voor de teler: hoeveel opbrengst laat ik

liggen als ik te weinig water heb voor mijn gewassen? Een systeem van wateropslag gecombineerd met druppelirrigatie kan zeer rendabel zijn, en zelfs het verschil maken tussen wel of niet een gewas kunnen oogsten. Daar kun je dan ook op investeren. Dat gebeurt ook. En als je in droge jaren tientallen procenten opbrengst of de kwaliteit kunt redden, dan betaalt zich dat terug. Wat kost het en wat levert het op? Ook die cijfers willen we zoveel mogelijk gaan uitzoeken en uitwisselen.“

Wat zijn technisch veelbelovende oplossingen?

„We hebben in Nederland een neerslagoverschot en we maken gebruik van buisdrainage. Dat is een hele mooie combinatie, die we nog veel beter kunnen benutten. Zo wordt er al volop gewerkt met peilgestuurde drainage, waarmee je zelf op lokaal niveau het peil kunt regelen en zoetwater nog beter kunt vasthouden. Ook zijn er initiatieven met dubbele drainage, waarbij het zoetwater gescheiden wordt opgevangen van het zoute kwelwater.“

69 Zilte teelten is een oplossing voor een beperkte groep

Dat zoetwater kun je vervolgens weer opslaan en hergebruiken. Dat kan zijn in een bassin en soms ook in de ondergrond. Daarmee sla je dan twee vliegen in één klap. Je vult de zoetwaterlens aan en je hebt voorraad beschikbaar voor irrigatie. Verder doen we in Nederland nog weinig met het hergebruik van afvalwater of ander overtollig water. Ook dat zouden we beter kunnen benutten.“

Welke fouten maken telers als het gaat om verzilting?

„Ik denk dat de invloed van drainage nog weleens wordt onderschat. We zijn altijd heel goed geweest in het afvoeren van water. En met intensieve bouwplannen, zware machines en grotere neerslaghoeveelheden in korte tijd, moet de drainage natuurlijk ook in orde zijn. Drainagebuizen leggen op een afstand van 6 meter is al heel gewoon geworden, en soms gebeurt het zelfs nog nauwer. Dat heeft een keerzijde. De zoetwaterlens, de lensvormige bel die ondergronds van buis naar buis loopt,

wordt minder dik naarmate de onderlinge afstand tussen de drains nauwer wordt. Er rust dan kortom minder zoetwater op het zoutwater in de ondergrond, dat hierdoor sneller zijn weg omhoog vindt. Het afvoeren van zoetwater is daarom niet zonder gevaar. Plus je hebt minder voorraad in de grond. Soms is er misschien geen andere oplossing, maar het is wel iets om bij stil te staan.“

In hoeverre kunnen we leven met iets zoutere bodemcondities?

„Je ziet dat telers in de praktijk daar al op inspelen. Soms worden er simpelweg grenzen opgezocht, als je de keuze hebt tussen beregenen met brak water of helemaal niet beregenen. Afhankelijk van het gewas en van het groeistadium, is er ook best wat mogelijk. En we weten inmiddels ook veel meer over de verschillen tussen rassen.“

Dat neemt niet weg dat kleigrond gevoelig is voor zout, omdat natrium calcium verdringt in het klei-humuscomplex, waardoor de structuur verslechtert. Zand laat zich makkelijker doorspoelen, waardoor je weer van het overtollige zout af kunt komen. Op klei zul je bijvoorbeeld aan de slag moeten met gips.“

Hoeveel water kunnen we vasthouden, boven en onder de grond?

„Ook daar probeert Nederland meer kennis over op te bouwen. Niet iedereen kan onder zijn land zoetwater opslaan. Soms heb je geluk en zit er in de ondergrond een zandbaan, geschikt voor infiltratie. Die zou je dan kunnen benutten voor wateropslag. Maar de vorm en de grootte hangen af van het profiel. Dat is net hoe de bodemlagen zijn opgebouwd en hoe contouren van vroegere kreken en prielen lopen. Het kennisinstituut Deltares gaat in Nederland de ondergrond beter in beeld brengen, door middel van helikoptervluchten langs de kust, waarbij 3D-opnamen worden gemaakt. Dat geeft een eerste indicatie. Verder zullen waterbeheerders kijken naar de mogelijkheden om zoet- en zoutwater beter te kunnen scheiden en zou je hier en daar nieuwe spaarbekkens kunnen aanleggen om water vast te houden. Daar zul je met elkaar over moeten nadenken.“

Tekst: Egbert Jonkheer

Beeld: Anne van der Woude

Heeft u vragen en/of opmerkingen neem dan contact op met onze redactie via redactie@akkerwijzer.nl of tel 0314 – 62 64 38